

Spriedumi lietā C-600/19 *Ibercaja banco*,
apvienotajās lietās C-693/19 *SPV Project1503* un C-831/19 *Banco di Desio
e della Brianza u.c.*,
kā arī lietās C-725/19 *Impuls Leasing România* un C-869/19 *Unicaja Banco*

Prese un informācija

Ar patērētājiem noslēgtos līgumos iekļauti negodīgi noteikumi – valsts procesuālo tiesību principi nevar liegt tiesības, kas personām piešķirtas ar Savienības tiesību aktiem

Efektivitātes princips pieprasa līguma noteikumu eventuālā negodīguma efektīvu pārbaudi

Ar šodien pasludinātajiem spriedumiem Tiesa virspalātas sastāvā sniedz atbildes saistībā ar vairākiem līgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, kurus iesniegušas Spānijas, Itālijas un Rumānijas tiesas un kuros jautāts par to, kā interpretējama Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos ¹.

Tiesai tika jautāts, vai valsts procesuālo tiesību principi, piemēram, *res judicata* spēka princips, var ierobežot dalībvalstu tiesu pilnvaras, tai skaitā piespiedu izpildes jomā, izvērtēt līguma noteikumu eventuālo negodīgumu. Vai ar Direktīvu 93/13 ir saderīgi dalībvalstu procesuālo tiesību principi, kuri piespiedu izpildes posmā – tajā skaitā izpildes tiesai pēc savas ierosmes – neļauj veikt šādu vērtējumu tāpēc, ka pastāv agrāki dalībvalstu tiesu nolēmumi?

Tiesa šajā ziņā atgādina ***res judicata* principa** svarīgumu gan Savienības tiesību sistēmā, gan dalībvalstu tiesību sistēmās. Proti, lai nodrošinātu gan tiesību un tiesisko attiecību stabilitāti, gan pareizu tiesvedības norisi, ir svarīgi, lai tiesu nolēmumi, kas kļuvuši galīgi pēc tam, kad izmantoti pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi, vai pēc tam, kad beidzies šo tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanai paredzētais termiņš, vairs nevarētu tikt pārskatīti ².

Paturot to prātā, Tiesa vispirms atgādina, ka ar Direktīvu 93/13 ieviestā aizsardzības sistēma ir balstīta uz atziņu, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas vājākā pozīcijā gan attiecībā uz iespēju apspriest līgumu, gan attiecībā uz informētības pakāpi ³. Ņemot vērā šādu vājāku pozīciju, Direktīvā 93/13 ir paredzēts, ka negodīgi noteikumi patērētājiem nav saistoši. Tā ir imperatīva norma, kas vērsta uz to, lai līguma formālo līdzsvaru aizstātu ar patiesu līdzsvaru ⁴.

Turpinājumā Tiesa norāda, ka valsts tiesai pēc savas ierosmes ir jāvērtē Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā ietilpstoša līguma noteikuma negodīgums ⁵ un ka dalībvalstīm ir pienākums paredzēt adekvātus un efektīvus līdzekļus, lai izbeigtu negodīgu noteikumu izmantošanu ⁶.

Principā Savienības tiesībās kārtība, kādā veicama līguma noteikumu eventuāla negodīguma pārbaude, nav saskaņota un tārad šis jautājums ietilpst dalībvalstu tiesību sistēmā. Valstu procesuālo tiesību normām ir jāatbilst **efektivitātes principam**, proti, prasībai nodrošināt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā ⁷. Šajā ziņā Tiesa uzskata, ka bez efektīvas eventuāli negodīgu attiecīgā

¹ Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.).

² Spriedums, 2009. gada 6. oktobris, *Asturcom Telecomunicaciones*, [C-40/08](#).

³ Spriedums, 2017. gada 26. janvāris, *Banco Primus*, [C-421/14](#).

⁴ Spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo u.c.*, [C-154/15](#), [C-307/15](#) un [C-308/15](#) (skat. [PP 144/2016](#)).

⁵ Spriedums, 2013. gada 14. marts, *Aziz*, [C-415/11](#) (skat. PP Nr.30/13).

⁶ Spriedums, 2019. gada 26. jūnijs, *Addiko Bank*, [C-407/18](#).

⁷ Spriedums, 2021. gada 10. jūnijs, *BNP Paribas Personal Finance*, [no C-776/19 līdz C-782/19](#) (skat. [PP Nr. 100/21](#)).

līguma noteikumu pārbaudes nevar tikt nodrošināta ar Direktīvu 93/13 piešķirto tiesību ievērošanu⁸.

Balstoties uz šiem apsvērumiem, Tiesa pasludina četrus šīsdienas spriedumus.

Lieta C-869/19 *Unicaja Banco*

Šis lūgums iesniegts saistībā ar tiesvedību starp L un *Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU*, kuras tiesību pārņēmēja ir *Unicaja Banco SA*, par to, ka valsts apelācijas tiesa pēc savas ierosmes nav izvirzījusi pamatu par Savienības tiesību normu pārkāpumu. Banka bija piešķīrusi L hipotekāro aizdevumu. Attiecīgais līgums ietvēra noteikumu par procentu likmes minimumu, saskaņā ar kuru mainīgā likme nevar būt zemāka par 3 %. L pret banku cēla prasību, lai panāktu, ka šis noteikums tiek atzīts par spēkā neesošu un tiek atmaksātas nepamatoti iekasētās summas, apgalvojot, ka šis noteikums ir jāatzīst par negodīgu tā nepārskatāmības dēļ. Pirmās instances tiesa prasību apmierināja, tomēr atbilstoši valsts judikatūrai laika ziņā ierobežoja ar atlīdzināšanu saistītās sekas. Apelācijas tiesa, kurā banka vērsās, nepiesprieda atmaksāt visas uz noteikuma par procentu likmes minimumu pamata iekasētās summas, jo L nebija apelācijas kārtībā pārsūdzējis pirmajā instancē pasludināto spriedumu. Saskaņā ar Spānijas tiesībām, ja neviens no lietas dalībniekiem nepārsūdz sprieduma rezolutīvo daļu, apelācijas instances tiesa nevar atņemt tai iedarbību vai grozīt tās saturu. Šis noteikums ir līdzīgs *res judicata* spēkam. **Spānijas Augstākā tiesa** vērsās Tiesā ar jautājumu, vai valsts tiesību normas ir saderīgas ar Savienības tiesībām, it īpaši attiecībā uz apstākli, ka valsts tiesa, kura izskata apelācijas sūdzību par spriedumu, ar ko laika ziņā ierobežota tādu summu atmaksa, kuras patērētājs nepamatoti ir samaksājis saskaņā ar līguma noteikumu, kas atzīts par negodīgu, nevar pēc savas ierosmes izvirzīt pamatu par Direktīvas 93/13 pārkāpumu un piespriet atmaksāt visas minētās summas.

Atgādinājusi savu judikatūru, **Tiesa vēlreiz apstiprina, ka Savienības tiesību akti nepieļauj valsts judikatūru, saskaņā ar kuru sekas, kas izpaužas kā atlīdzināšana, ir ierobežotas laika ziņā un attiecas tikai uz summām, kuras nepamatoti samaksātas saskaņā ar negodīgu noteikumu pēc tam, kad pasludināts tiesas nolēmums, ar kuru šis noteikums atzīts par negodīgu**⁹.

Tiesa arī atzīst, ka aplūkojamo valsts tiesvedības principu piemērošana šo tiesību aizsardzību var padarīt neiespējamu vai pārmērīgi sarežģītu un tādējādi aizskart efektivitātes principu. Proti, **Savienības tiesības liedz piemērot tādus valsts tiesvedības principus, saskaņā ar kuriem valsts tiesa, kura izskata apelācijas sūdzību par spriedumu, ar ko laika ziņā ir ierobežota tādu summu atmaksa, kuras patērētājs ir nepamatoti samaksājis saskaņā ar līguma noteikumu, kas atzīts par negodīgu, nevar pēc savas ierosmes izvirzīt pamatu par šīs tiesību normas pārkāpumu un piespriet atmaksāt visas minētās summas, ja tajā, ka attiecīgais patērētājs šo ierobežojumu laika ziņā nav apstrīdējis, nav vainojama pilnīga viņa pasivitāte.**

Lieta C-600/19 *Ibercaja banco*

Lūgums iesniegts saistībā ar tiesvedību starp MA un *Ibercaja Banco SA* par **prasību samaksāt bankai nokavējuma procentus par to, ka MA un PO nav izpildījuši starp šīm pusēm noslēgto hipotekārā aizdevuma līgumu**. Attiecīgā tiesa apmierināja pieteikumu par *Ibercaja Banco* hipotēkas tiesību piespiedu izpildi un piesprieda šiem patērētājiem veikt samaksu. MA uz noteikuma par nokavējuma procentiem un noteikuma par procentu likmes minimumu negodīgumu norādīja tikai piespiedu izpildes procesā pēc tam, kad ar hipotēku apgrūtinātais īpašums jau bija pārdots izolē, tas ir, kad *res judicata* spēks un prekluzīvā iedarbība vairs neļauj nedz tiesai pēc savas ierosmes pārbaudīt šo noteikumu negodīgumu, nedz patērētājam norādīt uz minēto noteikumu negodīgumu. Līgums pēc tiesas ierosmes tika pārbaudīts brīdī, kad tika uzsākts hipotekārās piespiedu izpildes process, tomēr strīdīgo noteikumu pārbaude nav nedz nepārprotami minēta, nedz par to ir sniegts pamatojums.

⁸ Spriedums, 2020. gada 4. jūnijs, *Kancelaria Medius*, C-495/19.

⁹ Spriedums, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, minēts iepriekš.

Tiesa atzīst, ka **Savienības tiesības nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurš *res judicata* spēka un prekluzīvas iedarbības dēļ neļauj nedz tiesai pēc savas ierosmes hipotekārās piespiedu izpildes procesā pārbaudīt līguma noteikumu negodīgumu, nedz patērētājam – pēc tam, kad ir beidzies termiņš iebildumu celšanai – šajā procesā vai vēlākā tiesvedībā, kurā lieta tiek izskatīta pēc būtības, norādīt uz šo noteikumu negodīgumu, ja minēto noteikumu eventuālo negodīgumu tiesa pēc savas ierosmes jau ir izvērtējusi, tomēr nolēmumā, ar kuru atļauts piedziņas vēršana uz hipotēkas objektu, nav sniegts pamatojums – pat ne kopsavilkuma veidā –, kas apliecinātu šādas pārbaudes veikšanu, un tajā nav arī norādīts, ka šādas pārbaudes rezultātā izdarītais tiesas vērtējums vairs nevarēs tikt apstrīdēts, ja minētajā termiņā netiks celti iebildumi.**

Tomēr, ja hipotekārās piespiedu izpildes process ir pabeigts un īpašumtiesības nodotas trešai personai, tiesa vairs nevar veikt līguma noteikumu negodīguma pārbaudi, kuras rezultātā tiktu atcelti īpašumtiesību nodošanas akti, un apšaubīt tiesisko drošību saistībā ar jau notikušo īpašumtiesību nodošanu trešai personai. **Taču šādā situācijā patērētājam pēc tam, atsevišķā procesā, ir jābūt iespējai norādīt uz hipotekārā aizdevuma līguma noteikumu negodīgumu,** lai varētu efektīvi un pilnā apmērā īstenot minētajā direktīvā paredzētās tiesības ar mērķi saņemt atlīdzinājumu par šo noteikumu piemērošanas rezultātā nodarīto finansiālo kaitējumu.

Apvienotās lietas C-693/19 SPV Project 1503 un C-831/19 Banco di Desio e della Brianza u.c.

Šie lūgumi iesniegti saistībā ar tiesvedībām starp, pirmkārt, *SPV Project 1503 Srl* un *Dobank SpA* – kā *Unicredit SpA* pilnvaroto pārstāvi –, no vienas puses, un YB, no otras puses, un, otrkārt, *Banco di Desio e della Brianza SpA* un citām kredītiestādēm, no vienas puses, un YX un ZW, no otras puses, par **piespiedu izpildes procesiem, uz tādu izpildes dokumentu pamata, kuri ieguvuši *res judicata* spēku.** Izpildes tiesām Itālijā ir šaubas, vai finansējuma līgumos ietvertais noteikums par līgumsodu un noteikums par nokavējuma procentiem, kā arī atsevišķi galvojuma līgumos ietvertie noteikumi, nav negodīgi. Uz minēto līgumu pamata kreditoriem par labu tika izdoti maksājuma rīkojumi, kuri ir kļuvuši galīgi. Tomēr dalībvalstu tiesas norāda, ka saskaņā ar valsts procesuālo tiesību principiem, ja patērētājs nav cēlis iebildumus, maksājuma rīkojuma *res judicata* spēks attiecas arī uz galvojuma līguma noteikumu godīgumu – pat tad, ja tiesa, kas izdevusi šo rīkojumu, nav sniegusi tieši formulētu vērtējumu par šo noteikumu negodīgumu.

Tiesa atzīst, ka šāda valsts tiesiskā regulējuma dēļ **varētu zust jēga valsts tiesas pienākumam pēc savas ierosmes veikt pārbaudi par līguma noteikumu eventuālu negodīgumu.** No prasības par efektīvu tiesību aizsardzību tiesā izriet, ka izpildes tiesai ir jābūt iespējai izvērtēt, arī pirmoreiz, to līguma noteikumu eventuālo negodīgumu, kuri bijuši pamatā maksājuma rīkojumam, ko tiesa izdevusi pēc kreditora pieteikuma un pret ko parādnieks nav cēlis iebildumus.

Lieta C-725/19 Impuls Leasing România

Šis lūgums iesniegts saistībā ar tiesvedību starp IO un *Impuls Leasing România IFN SA* par iebildumiem, kuri celti pret piespiedu izpildes darbībām attiecībā uz līzinga līgumu. Rumānijas tiesa norāda, ka līzinga līgums, uz kura pamata uzsākts piespiedu izpildes process, ietver atsevišķus noteikumus, kuri varētu tikt uzskatīti par negodīgiem.

Tomēr Rumānijas tiesiskajā regulējumā izpildes tiesai, kura izskata iebildumus pret tāda aizdevuma līguma izpildi, ko patērētājs noslēdzis ar pārdevēju vai piegādātāju un kas uzskatāms par izpildu dokumentu, pēc savas ierosmes vai pēc patērētāja pieteikuma nav atļauts novērtēt šā līguma noteikumu negodīgumu, ja parastajā kārtībā iespējams celt prasību, saistībā ar kuru to izskatošā tiesa var pārbaudīt, vai šāda līguma noteikumi ir negodīgi. Ja patērētājs lietu pēc būtības izskatošajai tiesai ārpus piespiedu izpildes procesa ir cēlis atsevišķu prasību, tā ir tiesīga apturēt minēto procesu. Tomēr patērētājam, kurš lūdz apturēt piespiedu izpildes procesu, ir pienākums iemaksāt drošības naudu, kas aprēķināma, balstoties uz prasības summu.

Saskaņā ar Tiesas nostāju ir ļoti ticams, ka parādniekam, kurš laikus nav veicis maksājumu, nav nepieciešamo finansiālo līdzekļu, lai sniegtu pieprasīto nodrošinājumu. Turklāt šādas izmaksas nedrīkst atturēt patērētāju vērsties tiesā, lai pārbaudītu līguma noteikumu eventuālo negodīgumu; taču šķiet, ka tas tā it sevišķi būtu gadījumā, kad celtās prasības summa ievērojami pārsniedz līguma kopsummu.

Tādējādi Tiesa atzīst, ka Savienības tiesības nepieļauj šādu valsts tiesisko regulējumu.

ATGĀDINĀJUMS. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ļauj dalībvalstu tiesām to tiesvedības ietvaros uzdot jautājumus Tiesai par Savienības tiesību interpretāciju vai Savienības akta spēkā esamību. Tiesa neiztiesā strīdus, ko izskata valstu tiesas. Valsts tiesai ir jāatrisina lieta saskaņā ar Tiesas nolēmumu. Šis nolēmums līdzīgā veidā ir saistošs citām valstu tiesām, kurām ir jāatrisina līdzīgas problēmas.

Neoficiāls dokuments plašsaziņas līdzekļu vajadzībām, kas Tiesai nav saistošs.

Pilns spriedumu teksts un rezumējumi ([C-600/19](#), [C-693/19](#) un [C-831/19](#), [C-725/19](#), [C-869/19](#)) tiek publicēts CURIA tīmekļvietnē pasludināšanas dienā.

Kontaktpersona presei: Marta Ošleja ☎ (+352) 4303 6005